

1714B 1836

HÍRADÓ

könyvtári

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZÓINAK TÁJÉKOZTATÓJA

XXXII. ÉVFOLYAM

8-9. SZÁM

1988. AUG.-SZEPT.

Szerkesztőbizottság

Tverdota Miklósné *elnök*
Katsányi Sándor *felelős szerkesztő*
Aknay Tibor, Bardócz Antalné
Csányi Szilveszter, Csoma Mihályné,
Friedrich Lajosné, Havas Katalin,
Márffy István, Sántháné Antal Sára,
Varró Istvánné, Weisz Sándorné

Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta

Ára: 5.- Ft

Előfizetési díj egy évre: 30.- Ft

Készült a FSZEK sokszorosítottjában
Táskaszám

88/304

Eng. szám: III/UHB/30/1981

ISSN 0139-1917

SZEKSZÁRD, VÁNDORGYŰLÉS

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 20. vándorgyűlését júliusban Szekszárdon tartotta. A könyvtár és a gazdaság összefüggésének kérdései álltak az előadások és viták középpontjában. Azok számára, akik nem tudtak részt venni ezen a találkozón, a gazdag és változatos programból felidézünk néhány mozaikot. Nem vállalkozhatunk teljeskörű beszámolóra - ezt majd később megteszik más

orgánumok - itt és most csak olyan mozzanatokat emelünk ki, melyek hálózatunk könyvtárosai számára elgondolkoztatók lehetnek.

/Itt jegyezzük meg, hogy Deák Sándor gazdasági igazgatónk a plenáris ülésen elhangzott és nagy érdeklődést kiváltó előadására később más összefüggésben és bővebb terjedelemben fogunk visszatérni./

A gazdasági mechanizmus hatása a könyvtárak tevékenységére

/Lengyel László vitaindító előadása/

- Miért és hogyan jutott a magyar gazdaság válságba?
- Tulajdonképpen milyen modell van ma világban?
- Hogyan viszonyult ez a modell korábban, "békeidőkben" a kulturális szférához?
- Mi jellemzi ezt a viszonyt ma?
- Mit tehet a könyvtár, ha magyar? Vannak-e lehetőségei a kilábalásra, a reformra?

Ezt az öt kérdést feszegette Lengyel László előadásában.

Ma Magyarország a KGST többi országával együtt egyre inkább lemarad a fejlett régiók mögött. Ennek nyomán súlyosbodó válsággal kell szembenéznünk. A válságnak három szintje van.

1. Először is válságba jutott maga a központosított tervmodell. Alulmaradt a piacgazdaságokkal folytatott versenyben. Sürgősen szakítanunk kellene ezzel a modellel, mert lassan behozhatatlanná válik az elmaradásunk.

A központosított tervgazdaság keretei között lényegében elpazaroltuk azokat a tartalékokat, amelyek korábban rendelkezésünkre álltak az erőltetett növekedéshez. Nemcsak az anyagot, az energiát, a környezeti kincseket pazaroltuk, de az emberi munkaerőt, az emberi idegeket sem kíméltük. Az elmúlt évtizedekben a gyors növekedés érdekében befektetett tőkék nem, vagy csak nagyon gyatrán térültek meg.

A magyar gazdasági modellnek jelenleg nincsenek belső tartalékai.

2. A válság második szintje a s z e r k e z e t i v á l s á g. Az elmúlt 15 évben a magyar gazdaságpolitika egy olyan szerkezetet óvott és fejlesztett mindenáron, amely rohamosan avult, és ma már tökéletesen ellentétes az élenjáró országok gazdasági szerkezetével.

Nem vitás, hogy a szerkezetváltás akkor is nagyon kemény és szigorú intézkedéseket követelt volna, ha a vezetés időben nekidurálja magát. Ám mégis hasonlíthatatlanul könnyebb lett volna végrehajtani 1972-ben vagy akár 1978-ban, mint 1982-ben vagy 1988-ban, amikor már gazdaságunk szektorainak túlnyomó része versenyképtelen a világpiacon.

3. Mindezekkel szorosan összefügg az a d ó s s á g v á l s á g. Az elavult gazdasági szerkezetet hitelfelvételekkel rögzítettük - és mára Magyarország "szuperadós-sá" vált.

Sokan - nemcsak a reform ellenfelei - tulajdonítják annak a jelenlegi válságot, hogy a 68-as reform túlzottan nagy előrelépés volt, túlságosan szabadjára engedte a piaci erőket, túlságosan megnyitotta az ország gazdaságát a világpiacon felé.

Ezzel szemben az előadó hangsúlyozta, hogy a mély válságot éppen az idézte elő, hogy 1968-ban és utána nem mentünk elég messzire - így egy felemás modell alakult ki.

1968 előtt egyközpontú, tervutasításos rendszerben működött a magyar gazdaság. A központ ekkor a saját logikáját vitte be a gazdaságba.

1968-ban lényeges változás történt. Attól kezdve nem a központ egymaga, hanem a központ és a nagy, lobbykba szerveződő érdekcsoportok alkuja döntötte el, hogy mire van szüksége a magyar gazdaságnak. Ha létezik egyáltalán "Kádár-modell", annak bizonyosan az a legfőbb alapelve, hogy egyetlen e r ő s, érdekeit érvényesíteni képes /például teljesítményviszataratással zsaroló/ társadalmi csoportot sem lehet megsérteni. A g y e n g é k k e l persze más a helyzet.

A 68 utáni mechanizmusnak elődjéhez viszonyítva nagy e l ő n y e, hogy ebben a szisztémában egyetlen jelentős ágazatot, társadalmi csoportot sem lehetett a korábbi módon elsöpörni, kirekeszteni az alkuból.

Ezután nem volt mód például a mezőgazdaság tönkretételére a nehézipari fejlesztés ürügyén, de fordítva sem lehetett volna át-szivattyúzni minden fejlesztési erőforrást. Súlyos h á t r á n y a ugyanakkor, hogy a gazdaságban csak azoknak nyújt előnyt, akik már egyébként is a színpadon vannak. Ez a szelekciós elv azért roppant káros, mert nem aszerint osztja el az erőforrásokat, hogy melyik csoport a hatékonyabb, versenyképesebb, hanem aszerint, hogy ki a konfliktusképesebb. Nem kevésbé nagy hátrány,

hogy a bonyolult alkurendszer csak borzasztóan nehézkes, vontatott döntéshozatalra képes. /Nem beszélve arról, hogy nem mervén szembeállni egyetlen erős csoporttal sem, nagymértékben dezorientáló is./ A lassúság pedig különösen nagy baj akkor, amikor a tőkés világgazdaságban a szerkezeti jellemzők, a fejlődés irányzatai szédítő ütemben változnak. Az utóbbi 15 évben ez a helyzet. A világgazdaság II. világháború utáni konjunkturájára, a hosszú, nagyjából változatlan szerkezetben biztosítható növekedés időszaka elmúlt, de a magyar gazdaságpolitika ezt nem volt hajlandó elismerni. S ha a világgazdaság ügyet sem vet a magyar "tiltakozásra"? - Annál nagyobb baj a világgazdaságnak!

1968 után folyamatosan nőtt az alkuba bekapcsolódó, sikeres társadalmi csoportok száma, s még ennél is jobban nőttek igényeik. Világos, hogy ez az alkumechanizmus csak úgy fogadtathatta el magát, ha jövedelmeket szerzett - bármilyen áron. Akár a külföldi hitelfelvételek nyomán bekövetkező eladósodás árán is.

1982-es hitelválsággal azonban elapadtak a külföldi jövedelemforrások. Kínos helyzet állt elő. Tele vagyunk éhes farkasokkal, de nincs konc, amiből leszakíthatnák a magukét. S aggodalommal telve várjuk, hogy ki mer majd végre legalább egyik-másik farkasra ráparancsolni, hogy "el az asztaltól!"

* * *

A kultúra, s azon belül a könyvtárügy már akkor is nagyon girhes kis farkasocskává volt, amikor a nagyok még javában lakmároztak. Csak az asztaltól távolabb kaphatott helyet, s csak a nagyok ebédje után, a maradványból részesedhetett, a csontokat szopogatva évtizedeken át. A m a g y a r g a z d a s á g i m o d e l l f e l é p í t é s é b ő l k ö v e t k e z ő e n csak ez juthatott a kultúrának. A tervezés folyamatát eleve úgy szervezték, hogy a javak túlnyomó részére a nagy érdekcsoportok m á r a z a l a p s z á m í t á s o k s z a k a s z á b a n ráteheték a kezüket.

Igen ám, de amíg a nagyok lakomáztak, s kultúrának jutó maradék is zsírosabb lehetett. Ügyesen lobbyzva, jó politikai ér-

zékkel néha még nagyobb juttatásokat is kicikarhattak az allokátoroktól. Nem így van ez ma, amikor nemcsak elosztható többlet nincs, de az elvonások, megvonások, lefaragások mértékét kell "szétosztani" a különféle érdekcsoportok között. Ilyenkor természetes reakció, hogy nem a legnagyobb farkast bunkózzák le először, hanem a girheseket zavarják el az osztozkodók köréből. Az erősek ilyenkor még erőszakosabban érvényesítik érdekeiket. /A legutóbbi hónapok példája, hogy a borfelvásárlás akadózása ellen tiltakozva az ország leggazdagabb területének szőlőtermelői, a kiskőrösi gazdák csaptak az asztalra. S el is érték, hogy a kormányzat meghátráljon./

Ilyen időkben a műszaki-tudományos forradalom eredményei legfeljebb lopva csempészhetők be a kulturális szférába.

* * *

Milyen tényezők nehezítik meg a kitörést ebből a helyzetből? Mindenekelőtt az, hogy a magyar kulturális életben csökevényesek a piaci vállalkozás hagyományai, de hasonló a helyzet az alternatív, közösségi gazdálkodás, az önrányítás hagyományaival is. A költségvetési gazdálkodás a jellemző gyakorlat ebben a szférában.

Szűkíti a kulturális szféra mozgásterét, hogy a magyar lakosság egészében hosszabb ideje következetesen növeli közvetlen fogyasztását minden egyéb fogyasztással szemben. Ennek a folyamatnak a közgazdász örül, mert a polgárosodás jelét látja benne, és a racionális gazdasági gondolkodás elterjedését várja tőle, de a könyvtárost - érthetően - skizofrén helyzetbe hozza.

A kormányzat a nehézségekre hivatkozva arra biztatja a könyvtárakat és egyéb kulturális intézményeket, hogy az elmaradó állami támogatást lakossági forrásokból pótolják. Ámde erre egyre kevesebb a lehetőség, hiszen szűkül a kulturális szféra szolgáltatói iránti fizetőképes kereslet. Nemcsak a lakossági kereslet csökken persze: a nehéz helyzetbe került gazdálkodó szervezetek is először a kulturális létesítményeiktől szabadulnak meg, holott hosszú távon ez biztosan nem a legjobb megoldás.

- A k o r m á n y z a t a jelek szerint nem készül a kulturális szféra szerkezetének mélyreható átalakítására - legfeljebb megtakarító célú racionalizálásra hajlandó.

- A g a z d á l k o d ó s z e r v e z e t e k szemmel láthatóan nem kívánnak áldozatot hozni a kulturális intézmények, jelesül a könyvtárak leépülésének megakadályozására.

- A l a k o s s á g anyagi támogatására sem számíthat ez a szféra.

* * *

Mit tehetnek ebben a helyzetben a könyvtárák?

Jelenleg a központ rendszeresen lefaragja a könyvtárügy egészének költségvetését, s hogy melyik könyvtárat mennyire érintse ez a változás, azt már a könyvtárosok döntésére bízva. A "mit tudunk még megspórolni?" elve alapján természetesen a könyvtárügyön belül is az erősebbek képesek jobban tartani pozícióikat a gyengébbek rovására. Ebből a jätékből mindenképpen ki kellene lépni.

Lengyel László azonban azt javasolta a könyvtáraknak, hogy a pénzszűke szorításában se kezdjenek álvállalkozásba. Több példa mutatja, hogy a kulturális intézmények a szabad piacra kihajózva könnyen belebukhatnak vállalkozásukba, ha nem készítik elő megfelelően akciójukat szervezetük "átvilágításával".

Ahelyett, hogy a színházakhoz hasonlóan erőiket szétforgácsolva eltérő irányokban, egyenként kísérleteznének, a könyvtáraknak közös gazdasági társulásba kellene fogniuk, hogy a vállalkozás céljaira felszabadítható csekély mértékű jövedelmeket észszerűen, összehangoltan használják fel.

A jövő évtől biztató szabályozóváltozások várhatók, amelyeket a kulturális szférának is ki kellene használnai. Várható például, hogy az állami támogatásokat is bankszerűen lehet majd forgatni. Ha a nagy könyvtárák jelentős mértékű költségvetéseik kezelésével kisbankokat bíznának meg, azoknak megérné olcsó kölcsönöket adni cserébe. A belső vállalkozások alakítása előtt megnyíló új lehetőségeket is meg kell vizsgálni. 1989-től remélhetően több lehetőség lesz a szervezeti egységeknek a nagy szervezetektől, illetve fenntartóktól való elválására, függetlenedésére is. Sok szervezeti kényszerzubbonyba bújtatott könyvtár járna jól, ha kihasználná ezt a lehetőséget.

Nem képtelenség a külföldi tőke bevonása sem, bár tagadhatatlanul ügyességet igényel. Rendelkezünk olyan kulturális kincsekkel, amelyek megóvásába, hasznosításába, a külfölddel való megismertetésébe tőkével is szívesen bekapcsolódnak egyes tőkés csoportok, alapítványok, nemzetközi szervezetek. /Ezt a lehetőséget példázza a fejlett tőkésországokban tevékenykedő zsidó szervezetek közelmúltban megélt tevékenysége a magyar zsidóság kulturális kincseinek megmentése érdekében./ A külföldi tőke bevonásához azonban mindenekelőtt jól kidolgozott programokra, és a kulturális intézmények aktivitására lenne szükség. A kormányzat legfelsőbb szintjén nem dolgozhatók ki a tőkebevonáshoz szükséges megállapodások. Ha azonnal cselekszünk, még van esélyünk ezen a téren jelentős eredmények elérésére. A kulturális kapcsolatok jobban átszövik Európát, mint az ipari kooperáció hálója.

Érdeemes lenne felfigyelniük a könyvtáraknak az új, független társadalmi mozgalmak, egyesületek, körök szaporodására. Ezek az egészséges, életerős kezdeményezések nagy valószínűséggel fontos szerepet játszanak majd a - talán nem túlságosan távoli - jövő magyar társadalmában, de ma még sokszor elemi gondokkal - például a helyiségek hiányával - küszködnek. Ha a könyvtár felkarolná ezeket a mozgásokat, lehetőségei szerint segítené őket, otthont adva nekik, ezzel nagyon fontos társadalmi folyamatok sodrába kerülhetne, ami rövid távon bizonyos áldozatokat követelne a könyvtárártól, de hosszú távon mindenképpen megtérülne számukra, nem utolsósorban érdekérvényesítési képességeik növekedése révén.

Nem lehet egyénileg kimenekülni a mindennapokban - úgy tűnik - ellenállhatatlanul keresztültűző leépülés csapdájából. Csak a közösségi megoldások segíthetnek.

Azt tanácsolom a könyvtárügy képviselőinek, hogy gondolkozzanak el egy átfogó, a gazdasági, a politikai és kulturális alrendszer autonómiáját tiszteletben tartó, eltérő érdekeiket hatékonyan közvetítő reform lehetőségéről. Ne várják meg, amíg felülről indul ki valamilyen felemás reform - fejezete be vitaindítóját Lengyel László.

Ismertette: T a m á s T i b o r
a Közgazdasági Szemle olvasószerkesztője

A túlélés stratégiája

Pusztán a tény kedvéért említem meg, hogy az elmúlt 27 év alatt, amelyet a Szabó Ervin Könyvtárban töltöttem, mindössze két ízben voltam vándorgyűlésen, ennek ellenére meg merem kockáztatni - és remélem, sokat látott és tapasztalt kollégáim is megerősítenek ebben -, hogy ez volt a legizgalmasabb, legforróbb hangulatú szakmai találkozó. Ehhez az időjárás is nagyban hozzájárult. Nem akarom kisebbiteni a korábbiak fontosságát, csak azt érzékeltetném, hogy ez a mostani pontos tükre volt forrongó társadalmi és aggasztóan rossz gazdasági életünknek és azon belül is a kultúra és a könyvtárak helyzetének. Az utóbbiak státusát Kiss Jenő referátumában egyszerűen csak a girhes macskához vélte hasonlónak. Röviden úgy fogalmazhatnék, /rossz/-hangulatjelentést kaptunk szakmánk jelenlegi állapotáról, a mai magyar kulturális életben elfoglalt helyéről.

A vándorgyűlés szekcióülései közül a mód sz e r t a n i b i z o t t - s á g ülésén vettem részt, melynek témája - összhangban a vándorgyűlés alap-témájával - a könyvtár és a gazdaság volt. A vitát P a p p I s t v á n vezette, a bevezető előadást pedig T a m á s T i b o r egykori kedves kollégánk tartotta, aki jelenleg a Közgazdasági Szemle munkatársa. Kicsit hosszúvá nyúlt, de nagyon érdekes és az eddig megszokottól teljesen eltérő előadásából - jó lenne olvasni teljes terjedelmében /a Könyvtári Figyelő a tervek szerint leközi. Szerk./ - csak néhány gondolatot ragadok ki.

Alaphelyzetünket a következőképpen határozta meg: A céloknak közelíteni kell a valósághoz, értékelni és szelektálni kell az igényeket. Vállalnunk kell a kockázatot, de a kockázatvállaláshoz is objektív feltetelekre van szükség.

Milyen lehetőségek vannak arra, hogy megtartsuk a könyvtári szolgáltatások színvonalát? Vagy megfizettatjuk azokat teljes egészében a használóval és lemondunk a központi támogatásról, amely esetben figyelmen kívül hagyjuk a fizetésképtelen réteg igényeit, és lemondunk elveinkről, vagy a fenntartó nem szünteti meg a támogatást, de piaci alapon végzi az elosztást.

Meg kell szoknunk az olyan fogalmakat, mint p i a c o r i e n t á l t s á g, k o c k á z a t v á l l a l á s; eddig csak a gazdasági élettel kapcsolatosan használtuk őket, most már visszavonhatatlanul betörték könyvtári életünkbe, nyelvünkbe.

H e g e d ü s P é t e r, az OSZK főosztályvezetője hozzászólásában Karinthyt némileg kiigazítva fel is tette a kérdést: "Létezik-e igazi könyvtári gazdaságtan, és ha igen, miért nem?"

K i s s J e n ő szintén egy kérdéssel kezdte: Mi a teendő? Választhatunk a között, hogy folyamatosan sírunk, vagy a között, hogy kísérletet teszünk az előremenekülésre. A központi könyvtárpolitika mellett a helyi könyvtárpolitika fontosságára hívta fel a figyelmet, valamint arra, hogy elsősorban azzal kell törődnünk, hogy mit vár tőlünk a használó, aminek érdekében saját eddigi tevékenységünket is át kell világítanunk. Véleményem szerint Kiss Jenő kicsit erősen fogalmazott, amikor a könyvtárosok szemére vetette, hogy nem törődnek a társadalommal, amelyben élnek, és hogy számukra a legfontosabb dolog a világon a katalógus. Bár mint minden túlzásban, ebben is akad némi igazság, mégis úgy érzem, ha megfogadjuk is a tanácsát, és valóban a használók igényeit vesszük figyelembe, nem tekinthetünk el a jövőben sem attól a minimális követelménytől, hogy meg tudjuk mondani olvasóinknak, mit talál meg könyvtárunk állományában.

K o c s i s I s t v á n, a hatvani városi könyvtár igazgatója, csatlakozva Kiss Jenőhöz, szintén a helyi reformok szükségességét sürgette a központi reformok mellett, és beszámolt a területén már megvalósult kezdeményezésekről, mint a megalakult Hatvani Közművelődési Egyesületről, amelynek a könyvtár a működési színtere. Az itt befolyt pénzből tudják olvasóiknak a már megszokott programokat biztosítani. Végül egy nagyon időszerű javaslatot tett Kocsis István: "Kínáljuk meg az új minisztert a könyvtárügy problémájával, legyen egy értelmes feladata."

Ezután nagyon élénk, szenvedélyes hangú hozzászólások következtek, melyeket inkább beszélgetésnek, együttgondolkodásnak lehetne nevezni /ez tökéletesen megfelelt

Tamás Tibor definíciójának, aki szerint az együttgondolkodásnak az egyetértés nagy akadályja lehet./ Végezetül elmondható, ha a ki-útkeresés módjában, a "túlélési politika" eszközeiben nem is volt mindenki egy véleményen, abban megegyeztünk, hogy gyökeresen szakítanunk kell eddigi szemléletünkkel, keresnünk kell az új formákat, hogy fennmaradhassunk, és eleget tehesünk annak a nagyon rokonszenves és nagyon fiatal könyvtáros kislány óhajának, aki hozzászólásában csak annyit kért: "Szeressük az olvasót, ez a lényeg, ne küldjük el, szolgáljuk ki".

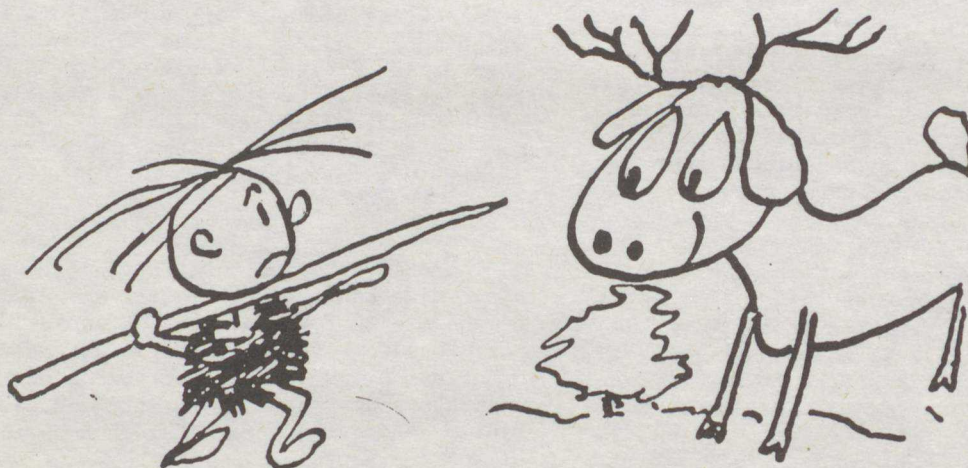
Székelly Ervinné

Az audiovizuális szakbizottság idei üléséről – objektíven

Az audiovizuális szakbizottság összejövételén I z s á k L á s z l ó a kiskörösi, N e m e s A n d r á s a jászberényi könyvtár vezetője és T ó t h S á n d o r a FSZEK, KESZ stúdió vezetője tartott beszámolót intézményeik videós tevékenységéről. I z s á k L á s z l ó elmondta, hogy óriási a kereslet a videokazetták iránt, amelyeket pénzért kölcsönöznek és csoportoknak vetítenek. Elégedettek a KÖNYVÉRT kínálatával, azonban a kölcsönzők csak a játék- és ifjúsági filmeket keresik. Igyekeznek kielégíteni a jelentkező igényeket, bár az ő általuk vallott fontossági sorrendben első a könyv, második a folyóirat, harmadik a hangzóanyag, és csak ezután következik a videó. Erre rímelt N e m e s A n d r á s beszámolója is, akinek tapasztalatai szinte teljes egé-

szében megegyeznek a kiskörösivel. Mindketten problémaként említették egy új kölcsönző réteg /nőgyógyász, mérnök, gazdag cigány stb./ megjelenését. Ezek magatartása nem felel meg a megszokott normáknak. Mindkettőjük véleménye szerint a videó iránti igények kielégítése csakis az állománygyarapítási kereten kívül, külső pénzek bevonásával lehetséges. Az állománygyarapítási keretet továbbiakban is főképpen a hagyományos hordozók vásárlására óhajtják felhasználni.

Intézményünk képviselőjében T ó t h S á n d o r tartott beszámolót sikereinkről és elképzeléseinkről. Az ezt követő fórumon B í r ó F e r e n c, a szakbizottság vezetője és a három meghívott válaszolt a jelenlévő 17 könyvtáros kérdéseire.

Az audiovizuális szakbizottság idei üléséről – szubjektíven

Az AV szakbizottságon elhangzottakhoz kapcsolódva, néhány ott kimondott vagy kimondatlan reflexiómat szeretném itt elmondani.

Becslések szerint ma Magyarországon 500-700 ezer videomagnetofon van. Az üres kazetták számát minimálisan 6-10 millióra lehet becsülni. Igen nagy a külföldön vásárolt műsoros kazetták száma is.

A bécsi üzletek a magyar árakhoz képest nevetséges összegekért kínálnak készüléket, az NSZK-ban pedig a kazetták kaphatók potomon. Lejátszásra és felvételre alkalmas videót 18-20 ezer forintért, csak lejátszót pedig 13-15 ezer forintért lehet már kapni. Ezek természetesen nagyon kommersz gépek, de a magyar átlagvásárló ma árorientált. A gyengébb minőségű videokazetták átszámított ára kb. 140-240 forint. Az egy-két éves, Nyugaton már lefutottnak tekintett műsoros kazettához 750-900 forintért hozzá lehet jutni.

* * *

Ha megnézzük a Magyarországon levő gépek számát, és csak 3-4 nézőt számítunk gépenként /a valóságos szám bizonyára magasabb/, akkor is legalább 2-3 millió honfitársunkat érinti ez a technika. Ha az emberek százazreie a mai gazdasági viszonyok között is sok más egyéb elé helyeznek valamit, az meggondolkoztató. Olyan információhordozóról van szó, amit a közművelődésnek már csak a használók nagy és rohamosan növekvő száma miatt is kötelessége figyelembe venni.

* * *

A becslések a Magyarországon állami tulajdonban levő videomagnók számát pár ezerre teszik. A könyvtárak videokínálata a magánkézben levőnek még egy ezredrészét sem teszi ki. Félő, hogy a videofronton elfoglalt helyünk abnormitását igazán nem is ezek a számok jelzik, hanem az új médiához való hozzáállásunk. A magyar könyvtárügy nem tud /vagy talán lelke mélyén nem is akar?/ mit kezdeni a sorozatban érkező új információhordozókkal. Még a hangzó dokumentumok jelenlétét sem emésztettük meg egészen, és már is itt van egy újabb. A video olyan problémákat vet fel, melyek a könyvnél nem jelentkeztek. Leglényegesebb a gyors avulás és amortizáció. A videokazetta tárolási ideje maximum 10-15 év. Ezzel a médiával kapcsolatban tehát újra kell gondolnunk az eddig jól bevált /bevált?/ szerzeményezési, feldolgozási, tárolási és selejtezési gyakorlatunkat.

* * *

A videoteknika termékei a "vedd meg - használd - dobd el" elv jegyében készülnek. Tudathasadás, ha az évszázados könyvtári hagyományok sablonjait próbáljuk rájuk húzni. Az új információhordozók újfajta könyvtárosi magatartást kívánnak. A könyvtár szóból nem a könyv-re, hanem a t á r-ra kellene fektetni a hangsúlyt, és információ-tárként működni. Nem szabad az információhordozók formája alapján fontossági sorrendet felállítani a különböző médiák között, a fontosság alapja csak a használói igény és a mű értéke lehet. Sokat elárul magáról az a gondolkodási mód, amely elvárja a videotól, hogy tartsa el magát, még a többi médiát a teljes költségvetéssel kívánja támogatni.

A könyvtári videozás helyzete jelenleg kaotikus. A többség kívár, kis hányad csinálja. Egységes koncepcióról nem beszélhetünk. A többség úgy gondolja, hogy ráér beszélni, ha már kialakult valami. Mások műló divatnak tekintik az egészet.

Kérdésem csak annyi; mire kialakul a videohasználat és kölcsönzés országos struktúrája, lesz-e hely benne a könyvtáraknak?

* * *

A könyvtári videozás új rétegeket hoz be hozzánk, olyanokat, akik e nélkül nem keresnének meg bennünket. Művelődéspolitikánk egyik régi problémája, hogy a jól szituált értelmiség távol tartja magát művelődési intézményeinktől, s - egész más motívumok alapján - a cigányság sem veszi igénybe azokat. A videoval ölünkbe hull ez a kapcsolat - mint azt Szekszárdon hallottuk. Elgondolkoztató, hogy miért irritálja ez a könyvtárosi kedélyeket?

* * *

A társadalomban jelenleg elfoglalt helyünk és megítélésünk még a mainál is rosszabb lehet, ha nem igyekszünk összhangba hozni saját szolgáltatásainkat a velünk szemben támasztott igényekkel. Az állampolgárok pénzéből gazdálkodva jobban figyelembe kell vennünk az igényeiket. Ha mi nem tesszük ezt meg, megteszi más,

* * *

Ezeket a gondolatokat a vándorgyűlés szekcióján hallottak váltották ki belőlem. Köszönöm Bíró Ferencnek, a KMK munkatársának, hogy meghívott és lehetőséget adott beszámolnom a FSZEK videos terveiről és jelenlegi ténykedésünkről, s egyúttal ízelítőt kaptam a könyvtáros társadalomnak a videóról alkotott elképzeléseiről is.

Tóth Sándor

A zenei szekció üléséről – kicsit szubjektíven

A zenei könyvtárosok, akik napi munkájuk során még a többi könyvtárosnál is fokozottabban érzik a gazdasági regresszió nyomását /drága dokumentumok, folyamatosan felújítandó géppark, többoldalúan képzett, sőt lelkes munkaerő, egyre erőteljesebb társadalmi igények/ a vándorgyűlés fő témájához kapcsolódva szintén a gazdasági-gazdálkodási problémák és teendők megvitatását tűzték napirendre.

D e á k Sándor, a szekcióülés előadója /aki könyvtárunk gazdasági igazgatójaként kísérel meg úrrá lenni a szűk esztendő megpróbáltatásain/ a plenáris ülésen kifejtett mondandóját a zenei illetve audiovizuális szolgáltatások sajátosságait figyelembe véve taglalta. A könyvtár-társadalom, a használat-fenntartás kölcsönhatásait vizsgálva kifejtette, hogy jelenleg a könyvtár presztízsének csökkenése és az állami támogatások fokozatos megvonása határozza meg az intézmények helyzetét. A tekintély elvesztésének oka, hogy a könyvtár állománya, szolgáltatásai és művelődéspolitikai törekvései nem minden esetben adekvátak a társadalom elvárásaival, s ha a használói szokásokkal, érdeklődéssel szerves összefüggésben álló változtatásokat halogatjuk, a presztízscsökkenés csak fokozódik, a könyvtár egyre inkább a társadalmi kommunikációs rendszer perifériájára szorul. Ha nem képes kielégíteni a jelenlévő igényeket, nem csak az érdeklődést, de a társadalmi támogatást is elveszíti, ugyanis a használók nem tartják fontosnak azt az intézményt, mely (számukra) öncélúan működik. A társadalmi elismerés /vagy el nem ismerés/ visszahat a fenntartók ítéletére, s a könyvtár a fontossági sorrendben egyre inkább háttérbe szorul. A fenntartáshoz szükséges minimum még biztosított – egyelőre. A könyvtáraknak pillanatnyi helyzetükben olyan visszavonulásra kell "vállalkozniuk", amelyből az előrelépés is lehetséges lesz. Ugyanakkor létérdekük a fejlesztés, a marketing szemléletű, a tényleges igényeket figyelembe vevő, rugalmas, alkal-

mazkodni képes és korszerű könyvtárpolitika kialakítása mind az állományépítés, mind a szolgáltatások megszervezése terén; a könyvtár funkcióival összhangban lévő vállalkozói szellem kibontakoztatása és nem utolsósorban a meglévő javainkkal /munkaerő, géppark, állomány, szolgáltatások/ való gazdálkodás.

1. A munkaerőgazdálkodás sarkalatos pontjai: a munkafolyamatok racionális és differenciált megszervezése, a munkaerő optimális kihasználása és értékén való megfizetése. E feltételek hiánya rosszul végzett munkához, a munkafejelem lazulásához, fluktuációhoz és a kontraszelektív tendenciák megerősödéséhez vezet.

2. Az eszközökkel, gépekkel való gazdálkodásban egyaránt fontos a rendszeres karbantartás biztosítása /mely a folyamatos működés és az élettartam meghosszabbítása szempontjából alapfeltétel/ és a gépek időben történő cseréje illetve értékesítése.

3. Az állománygazdálkodás egyfelől az állománygyarapítási keretek megfelelő, tényleges igényeket alapul vevő felhasználását, másfelől a már meglévő állomány alakítását és kezelését, a feleslegessé vált dokumentumok értékesítését jelenti. Az állampolgár pénzén megvásárolt lemezeket, kazettákat, stb. kedvezményesen vissza kell juttatni a használókhöz, a lakosság számára értékesíteni kell és lehet. Az ebből befolyt összeg részben lehetőséget teremt az állomány szintentartására.

4./ A nemhagyományos dokumentumok térítés ellenében történő szolgáltatásának megítélésével kapcsolatban a következőkről volt szó: szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy szolgáltatásaink pénzbe kerülnek /állomány, munkaerő, helyiség stb./ Egy olvasóra évente 700 forintot fordít a könyvtár. A pénzkeretek szűkülése és a működési költségek növekedése következtében az állományfejlesztés csökkenése várható, s könnyen kerülhetnek a könyvtárak abba a helyzetbe, hogy n e m l e s z m i t

a d n i használóik kezébe. Éppen ezért kikerülhetetlen, hogy a költségekbe előbb-utóbb belekalkuláljuk az olvasók anyagi hozzájárulását - avagy, ha más választásunk nincs, teremtsük meg a lehetőségét annak, hogy a lakosság maga tartsa fenn a számára fontos szolgáltatásokat - s a drága, új típusú dokumentumok igénybevétele térítéshez kössük. Választanunk kell az ingyenesség elve és a szolgáltatások fenntartása - ráadásul színvonalas fenntartása között.

A résztvevő könyvtárosokból a legelőnkebb reagálást természetesen a munkájukat közvetlenül érintő állománygazdálkodási, illetve a térítéses szolgáltatások körüli problémák váltották ki. A hozzászólásokból kiderült, hogy a FSZEK-en kívül az ország több könyvtárában is próbáltak már élni a felesleges dokumentumok értékesítésének vagy akár a drága szolgáltatások valamilyen címen történő térítettetésének lehetőségével. Ez utóbbira példaként a szekszárdi Megyei Könyvtár video kölcsönzési gyakorlatát említhetjük. Bár abban egyetértettek a kollégák, hogy a szorongató helyzetben a könyvtáraknak maguk-

nak kell kialakítaniuk a fennmaradás stratégiáját, lelkiismeretüket, a könyvtári törvényt és a használók érdekeit is figyelembe véve a legnagyobb vihart a térítéses szolgáltatások gondolata és gyakorlata kavarta. Gócza Gyuláné, a Szekció elnöke síkra szállt a könyvtári törvény szelleme és a használók azon joga mellett, hogy ingyen juthassanak hozzá a dokumentumokhoz, Győri Erzsébet pedig felhívta a figyelmet arra, hogy az állampolgár fizetésébe annak idején belekalkulálták az ingyenes könyvtárhasználatot /is/. A vita során felmerültek a gyűjtőkör kialakítása és az igények településtípusonként eltérő volta körüli problémák is. Gondjaink eléggé szerteágazóak és mélyek, s végső soron - mint ahogy ezt pécsi kolléganőnk, Szabó Ferencné kifejtette - minden könyvtárnak a maga adottságaiból és sajátosságaiból kiindulva kell megkeresni a kivezető utat.

A fenti beszámoló - szubjektív. Jóllehet, a gazdasági szakember másképpen súlyozta a problémákat, ez az írás már azt is tartalmazza, amit a könyvtáros kihallott belőle, illetve tapasztalatai alapján hozzátett.

M. Donáth Katalin

Könyvtáros egyesület vagy szövetség?

A társadalomtudományi szekció az egyesület jogi, gazdasági környezetét és belső szerkezetét vitatta meg. R o m á n L á s z l ó n é /a Baranya megyei Könyvtár igazgatója/ tartalmas és érdekes bevezető előadása után élénk vita alakult ki, amelyhez a résztvevők csaknem fele hozzászólt. A vitát T ó t h T i b o r egyetemi tanár, a Janus Pannonius Tudományegyetem Könyvtárának főigazgatója vezette. Végezetül a szekcióülés az alábbi javaslatokat terjesztette az elnökség elé:

1./ Az MKE szorgalmazza, hogy az egyesületi törvényjavaslatot bocsássák társadalmi vitára.

2./ Az MKE elnöksége a tagság véleményét közvetítse és lehetőség szerint érvenyesítse az egyesületi törvényjavaslat vitájában.

3./ Az MKE alapszabály-tervezetet kidolgozó ad-hoc bizottságot bővítsék ki oly módon, hogy a bizottságban egyenlő arányban vegyenek részt a szövetségi ill. az egyesületi alternatíva képviselői. A mindkét részről részletesen kidolgozott alternatív javaslatot a MKE egy külön tájékoztatóban tegye közzé, mellékelve szavazó lapot, hogy ki-ki tehesse voksát a javaslatok mellett.

4./ A területi-megyei szervezetek önállóságát jobban biztosítani kell, és létre kell hozni a budapesti szervezetet is.

/M.K.J./

Mit mondanak a hollandok?

A könyvtár és a gazdaság kérdéseiről sok, egymással vitatkozó nézet kapott fórumot a vándorgyűlésen. Közülük is tanulságosnak látszik a holland vendég álláspontja saját törekvéseink szemszögéből. R o b K o o y m a n előadását teljes terjedelmében a Könyvtári Figyelő tervezi megjelentetni. Itt most csak ízelítőt adunk belőle.

* * *

"Az embereket a futó lovak érdeklik, nem az ácsorgók."

"Az embereket a nyerő lovak érdeklik, nem a vesztek."

"Ezért szaladj, s nyerni fogsz."

"Hollandiában öt-hat éve, a gazdasági nehézségek jelentkezésekor a könyvtárak pánikba estek és elbizonytalankodtak, nyugtalankodtak. Sőt, a defetizmus és csüggedés vett erőt rajtuk."

"A defetizmus végzetesebb, mint bármely gazdasági nehézség."

"A kilátástalan helyzetben sem szabad feladni. Ellenkezőleg; új lendületet kell venni, innovációs politikát kell folytatni, s hinni kell az egyéni képességekben és a könyvtár sajátos társadalmi szerepében."

"A sikerhez csak a különböző taktikák kombinációja vezethet el."

* * *

A holland taktikák fegyvertárából;

- a fenntartóknak világosan meg kell magyarázni, mit és miért akarunk tenni, a ráfordítások és a várható haszon pontos körvonalazásával, - a szolid üzletember képmását kell magunkról kiakítani;
- a nagyközönségben tudatosítani kell a könyvtár hasznát /sajtó, rádió, televízió, hírdetések/;
- évente megrendezett országos könyvtári nap /főként helyi rendezvények, felvonulások, összejövetelek, előadások, mindenki előtt nyitott könyvtárak, plakátok, zászlók, ki-tűzők, könyvjelzők, léggömbök/;
- negyedévente megjelenő, ingyenes lap a nagyközönségnek a könyvtárat olvasmányosan bemutató cikkekkel;
- közvetlen és gyakori kontaktus a politikusokkal;
- a pillanatnyi politikai prioritásoknak megfelelően egyes szolgáltatások előtérbe helyezése, új szolgáltatások indítása, új használói rétegek megcélzása;

- innováció, azaz új szolgáltatások bevezetése vagy régiók új módon való nyújtása;
- újabb használók felkutatása, együttműködés a legkülönbözőbb szervezetekkel, vállalatokkal stb.

* * *

Mindez azt eredményezte, hogy "öt évvel ezelőtt sok tisztségviselő a holland közművelődési könyvtárakat is a sok szükséges rossz közül egynek tekintette, zavaró és költséges szolgáltatásaikkal egyetemben. Ez a képmás mára megváltozott. Míg a hatóságok 50%-os csökkentésekre is rákényszerültek szociális és kulturális kiadásaikban, bárdjaik megkímélték - amennyire csak lehetséges volt - a könyvtári költségvetések fáját."

"Hogyan lehet bizonyítani, hogy nyelők vagyunk, nem pedig vesztek?"

"Soha, de soha ne panaszkodjunk! Az emberek nem szeretik a síránkozókat. Az emberek nem szeretik a veszteket."

"Hogyan futtathatjuk lovainkat? Két mód van rá; pénzt megtakarítani és pénzt szerezni."

"Hollandiában minden felnőtt 20-25 holland forintnyi éves könyvtárhasználati díjat fizet; ez megfelel egy könyv átlagárának."

"Egyre több könyvtár elfogadható áron kölcsönzi a hanglemezeket, videoszalagokat, kompakt lemezeket, de még számítógépeket és szoftvereket is; ráadásul haszonnal."

"Néhány könyvtár bérbeadja éppen nem használt helyiségeit."

"A munkaelemzések kimutatták, hogy né-mely feladatot, amelyet most szakképzett könyvtárosok végeznek, ugyanolyan eredménnyel képesek ellátni szakképzetlen is."

"A kivont könyvek eladása igen sikeresnek bizonyult. Darabonként, súlyra, kupaconként adják el őket, s néha árveréseket is rendeznek."

Közös hirdetési kampányok bankokkal, utazási irodákkal és a McDonalds-céggel.

"Meg kell próbálni a fizetőképes használóknak speciális szolgáltatásokat nyújtani. Sok olyan ember van, akinek sok a pénze, de kevés az ideje. Ezért nem megy el a könyvtárba, hanem inkább megveszi a könyvet. A könyvtár telefonhívásra házhoz vihetné. Akár lóháton is."

Feljegyezte: P.I.

Gyermekek a színpadon

Ajaj! El se lehet mondani, milyen jó színészek a gyerekek! Persze ehhez az élményhez az sem árt, ha az embernek-írónak a saját művét adják elő. Ilyenkor még szívszorogatóbb érezni, mennyi érzelem, szín és gazdagság bújik még a gyerekszívekben.

Mikor beléptem a Szakasits Árpád úti Művelődési Központ színháztermébe - már nyüzsgött a gyereksereg. Hiába, a színház, legyen az kicsi vagy nagy, varázslatos dolog. A nézőtér megtelik valamilyen elektromossággal, mely fölfúti az egész termet, a levegőt, az emberek agyát, szívét, megpezdíti a csöpp gyerekek véréét is.

Aztán egyszerre csak előállt a bemon-dó kislány és meghirdette, hogy Gyurkovics Tibor: **K i s k u t y a, n a g y k u t y a** című könyvéből dramatizált jeleneteket fogunk láthatni. És akkor megjelentek a nagy bumfordi kutya meg a kis filigrán, hogy egymást a tükröződő víztükörben megugassák. Aztán, hogy abban a bizonyos Faodúban összebújjanak a villámlás és mennydörgés elől. A nagykutyát olyan remekül elváltoztatott hangon vezette elő a kisfiú, hogy bármelyik felnőtt is megirigyelhette volna, talán maga Gábor Miklós is, aki a rádióban Timár Bélával alakították a nagy kutyát meg a kis kutyát.

A másik jelenet még érdekfeszítőbb volt, hiszen olyasmit kellett megjeleníteniök a gyerekeknek, ami nincs, vagyis nem látszik. **K u d i, a l e v e g ő e m b e r** című könyvéből adtak elő-részleteket, s olyan hitető erővel, magam is keresni kezdtem a csak fantáziában élő Kudit. A mozgásukkal, a szemük villogásával is érzékeltették a "levegő" Kudiembert.

Azt hiszem, igen nagy és tisztességes munka van egy-egy ilyen szerep-tanulásban. Meg kell szerettetni valójában a szereplőkkel a játékot. És ez a legtöbb. Ez a leg-szebb haszna is az ilyen találkozónak. A játék olykor még a munkánál is nagyobb erő. Ahogy az emberreválásban is, úgy a tanulásban is. Mint mindent, talán ezt is József Attila fogalmazza meg a legsűrítettebben, jószerével a nevelők zászlajukra írhatnák:

"Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet,

jó szóval oktasd, játszani is engedd szép, komoly fiadat!"

Szabadság, rend, tanítás, játék - kell-e - lehet-e ennél több a tanár ideája?

Igy aztán magam is játszom, mindig. Ha gyerekekkel vagyok, ha nem vagyok gyerekekkel. Mert a játék a szabadság egy formája. Most is fölshaladtam a dobogóra és "A pápai mézesbábos" című verseskönyvéből, melyet Schéner Mihály tükörszép mézesmin-táira írtam, felolvastam a "Toborzó huszár", eredeti címen: "Hoborzó tuszár" című költeményemet és versengve eljátszottunk. A jutalmat, melyet az egyik csoport legügyesebb gyereke nyerte el - az a fiú nyerte, aki a nagykutyát játszta. Nem különös?

Szép délután volt, s remélem, a gyerekeknek is. Ilyen találkozó sokszor többet ér, mint harminc munkaóra. S ezt elsősorban az előkészítő tanároknak köszönhetjük. Akik nemcsak oktatni, hanem játszani is engedik szép, okos fiaikat.

Gyurkovics Tibor

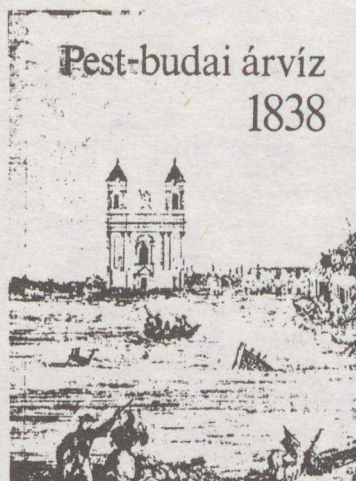
Az eddigi legteljesebb kötet az árvízről

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár új kiadványa

(Munkatársunktól.)

Még jóformán nyomdászagú a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában megjelent új kötet, amely — a Fejezetek Budapest múltjából 5. közleményeként — az 1838. évi pest-budai árvíz eddigi legteljesebb összefoglalását adja. Igaz, az idén márciusban volt 150. évfordulóhoz képest némi késéssel sikerült csak megjelentetni, de a késésért kárpótol a tartalom: a népes szerzőgárda — Faragó Tamás szerkesztő irányításával — nemcsak a természeti katasztrófa tényeit és dokumentumait veszi számba, hanem tanulmányok sorában a korabeli társadalmi viszonyokat is felrajzolja.

A kötetben, amely a Fővárosi Levéltár, a Budapesti Történeti Múzeum és a Magyar Vízügyi Múzeum közreműködésével látott napvilágot, olyan megállapításokra is jutnak a szerzők, amelyek több tekintetben új fényben tüntetik fel az eseményeket. Két kortárs — Griegl Henrik és Szilasy János visszaemlékezése, illetve árvízi naplója olvasható egyebek között ennek bizonyosságaként a közreadott dokumentumok között, hosszabb írás foglalkozik a Magyar Tudós Társaság pályázatával, amelyet az 1838. évi árvíz után írt ki „Budapestnek árvíz elleni megóvásáról”. Külön tanulmányt olvasha-

tunk a budai árvízkarosultakról, az 1830—1840-es évek Pestjének társadalmi változásairól, a Pest megyei helyzetről, továbbá az árvíznek a Szentendrei-sziget falvaiban végzett pusztításáról. Az illusztrált tanulmánykötetet az árvíz napokra „lebontott” pontos krónikája, valamint az árvízzel foglalkozó irodalom válogatott bibliográfiája egészíti ki.

A cím ugyanaz — mégis más . . . avagy bűvészkedés felsőfokon

(A felújított Török utcai főkönyvtár)

Eredetileg a második kerületnek erre az ideális fekvésű helyére trafikot és preszót terveztek, a helyiség méretezése és formája is ehhez igazodott. Ez a kezdetek kezdetétől megpecsételte a Török utcai főkönyvtár sorsát. Természetesen a kerületben számos impozáns terv született a könyvtár méltóbb elhelyezésére, de a csodák — ahogy a csodákkal történni szokott — rendre elmúltak, maradtak a meglévő falak.

De mégsem, hiszen az időszerű felújítással jónéhány lényegi változás is bekövetkezett, ha a kívánatosnál kisebb léptékben is. A kölcsönzési tér "falait" kiiktatták, ezek átkerültek a raktárba, leválasztva a

vezetői irodát a raktár-munkaszobától. Jó, hogy legalább itt sikerült galériával megkettőzni a teret. És még nőtt is az alapterület, az iciri külső raktár bekapcsolásával. És végre megszabadult a könyvtár az építési hiba folytán átlátszatlan homályosra patinásodott, tisztíthatatlan ablaksortól: Ragyogóan fényes utcai üvegfalat kapott. De mindezek a változások még nem indokolják önmagukban a belépéskor érzett meglepetést: de jó, nagyobb lett a könyvtár! Ez a képzet a címben is jelzett bűvészkedésnek köszönhető. A könyvtárosok minden részletében a korszerű szolgáltatásoknak megfelelően és a lehetőségekhez igazodóan tervezték és szervez-

ték át a belső teret. Tetszik a jól tagolt, otthonos bútorozás, a jó helyre telepített "olvasóterem" és a színes, nagyon barátságos gyerekkuckó.

Igaz, hogy a kölcsönzési övezetben vannak égígérő polcok is, de a híresen nagy olvasólétszám nagy és széles választékú könyvállományt kíván. Még a beladázás előtt megtörtént az átgondolt, nagyarányú könyvkivonás, amit az állomány visszarendezésekor tovább finomítottak. A példásan átgondolt, következetes tervezés nyomán megújult, korszerű szervezésű könyvtár alakult ki. Az összeszorítottságot sok ötlettel oldják, a könyvtárosok megpróbálták funkciókban, teremben tovább lépni. A közös bejáráttal, ellenőrzési-kölcsönzési ponttal a helykímélés mellett megteremtették az együttes könyvtárhasználathatóságát. Kitágították a gyerekek mozgási, választási lehetőségeit. Az összeszovont felnőtt-gyerek ismeretterjesztő művek közül többet, pl. a számítástechnika irodalmát főként a gyerekek forgatják. Az olvasószolgálatosok ajánlatait is szívesen veszik igénybe a teljes szépirodalom választékában keresgélő serdülők. A kisebbek könyvei között számukra, és az ide látogató osztá-

lyok könyvtári feladataihoz egy remekül összeszeválogatott kis kézikönyvtári rész maradt.

A kölcsönzési ügymenet közös helye, a forgórendszerű kartotéktároló beállítása és színcsíkos kölcsönzési mód bevezetése a munka könnyítése mellett nem kevés helyet szabadított fel. Jó a katalógusok középpontba helyezése, a következő lépés lehet az együttesen használt állományrészek közös feltárása is. A visszaözlő olvasók örömmel válogatnak a szabadon elhelyezett kölcsönözhető kazetták, lemezek, folyóiratok között.

Még a könyvtár díszítésében is hasznos részletek találhatók. Sok szép részlet mellett telitalálat az oszlopok lambériájára helyezett formás kosárcák sora a folyóiratállványok helyett, vagy a bábuk háncsból font nagy mesepapucs a gyerekkuckóban. Több, célszerűen elhelyezett kisbútor is segíti az olvasmányok közötti böngészést. A lelkes, fiatal, nagyszerű összmunkára képes kollektíva a visszarámolás és berendezés roppant munkáján nem egészen két hónap alatt jutott túl. Megemlítendő, hogy sok segítséget adtak az UFO dolgozói az előre egyeztetett ütemes munkájukkal, a bútorokat megújító asztalosok pedig még a rendezkedésben is részt vállaltak.

Bardócz Antalné

Viták után, döntés előtt

A Könyvtári Híradó rendszeres olvasói, ha figyelmesen olvasták a lapot - folyamatban figyelhették meg a Központi Könyvtár alapfunkcióiról készült vitaanyag születését. Az Olvasószolgálati Osztály 1987 elején 48 kölcsönzési napon keresztül gyűjtötte az olvasók kielégítetlen kéréseit és a vizsgálat eredményét az osztályvezetői testület megvitatta. (Ld. Márffy István: Kihúzott kérések - csalódott olvasók. = Könyvtári Híradó, 1987. nov.) 1987 decemberében a Központi Könyvtár immár ténylegesen is megkapta a Reviczky u. 3. sz. alatti épületet és a közös tervezés eredményeként elkészültek az előzetes tervek a három épületből álló "komplexus" kialakítására. (Ld. Papp István: Újra napirenden: három épület a Központi Könyvtár számára 1-2. = Könyvtári Híradó, febr. márc.). Az 1987. évi felmérés ellenőrző vizsgálatait is elkészültek 1988 elején. A két anyag alapján főigazgatónk egy munkacsoportot bízott meg azzal, hogy a Központi Könyvtár alapfunkcióinak fejlesztésére tegyen javaslatot. Az elkészült vitaanyagot a Központi Könyvtár vezetői testülete és a kerületi könyvtárak igazgatóinak értekezlete is megvitatta.

A téma fontossága és a feladat súlya arra készítette a könyvtár vezetőségét, hogy nyilvános vitára is lehetőséget adjon a könyvtár dolgozóinak. Július 4-én és augusztus 11-én várták az érdeklődőket, azzal a nem is titkolt feltételezéssel, hogy ez egy olyan téma, amelyről mindenkinek lehet véleménye, (és kell is, hogy legyen.)

* * *

A vitára készülvén átlapoztam a FSZEK évkönyveit; foglalkoztak-e elődeink hasonló problémákkal? Együttal statisztikai adatokat is kerestem arra, hogyan alakult olvasói forgalmunk az elmúlt negyven évben. Az 1955-ös évkönyvben találtam rá **M a r ó t M i k - l ó s** és **S z a l a i G y ö r g y** "Könyvtárunk 1955. évi felmérésének eredményei" című tanulmányára. Elolvasása után egy ideig dermedten ültem a könyv előtt; mai gondjaink és problémáink helyenként szó szerint olvashatók a régi vitaanyagban. "... milyen könyvtár is tulajdonképpen a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ... mindennapi munkánkban is állandóan olyan feladatok elé kerültünk, amelyeket helyesen megoldani csak helyünk és célunk

egészen pontos, tudatos ismeretében lehetett volna." /Idézet az 1955-ös tanulmányból/. Megállapítják, hogy a beiratkozott olvasók számának növekedésével nem áll arányban a kölcsönzött kötetek száma, és az okok között találjuk a következőket: "A könyvtár gyűjtőköre, profilja már a két háború között elmosódott, bizonytalanná vált ... A Szabó Ervin Könyvtárban csak véletlenül lehetett valamilyen könyvet megtalálni, de nem volt világos az olvasók előtt, hogy mely szakmai terület irodalmáért érdemes elsősorban a mi könyvtárunkat felkeresni." A forgalmi adataikat idézném még /ki egészítve az 1987-es adatokkal:/

	Olvasók száma	Kölcsönzött kötetek száma
1916.....	2122	32081
1938.....	2056	47491
1948.....	2721	37400
1950.....	2506	37422
1952.....	5803	50237
1954.....	8581	73063
1955.....	13006	79641
1987.....	14461	86934

A számok és idézetek magukért beszélnek. Elődeink folytatták az elemző és felmérő munkát /ld. J á m b o r M á r i a - M a r ó t M i k l ó s: A Központi Könyvtár tudományos és ismeretterjesztő könyvanyagának forgalma. = FSzEK Évkönyv, 1961. 127-141. p. és H o r n y á n s z k y S á r a - M a r ó t M i k l ó s: A társadalomtudományi könyvek és olvasóik vizsgálata a Központi Könyvtárban. = FSzEK Évkönyv, 1963. 163-171. p./ Az 1961-es tanulmány az állományból indult ki és azt vizsgálta, hogy egy-egy művet a beszerzés óta hány alkalommal kölcsönöztek ki. Az 1963-as tanulmány egy kérdőíves felmérés eredményeit közli.

Negyedszázaddal későbbi felmérésünk azt vizsgálta, hogy milyen kéréseket nem tudunk kielégíteni a rendelkezésünkre álló állományból. Az értékelésnél és következtéseinkben eljutottunk ahhoz a kérdéshez, hogy milyen könyvtár is jelenleg a FSzEK Központi Könyvtára és mit kell tennünk azért, hogy a jövőben az olvasó elégedetebben távozon tőlünk.

* * *

Itt térnék vissza a nyilvános vita két napjához. Az eszmecsere irányát mindkét alkalommal erősen befolyásolta résztvevők összetétele. Az első alkalommal nagyobb létszámban voltak jelen az Olvasószolgálati Osztály és a Zenei Könyvtár dolgozói és néhányan a Feldolgozó Osztályról. P i l i s s y E r z s é b e t első hozzászólóként megkérdőjelezte a szociológiai alapfunkciók "megkérdőjelezhetlenségét". P a p p I s t v á n válaszában a könyvtárunk hagyományait, a gyűjtőköri kooperációban jogszabály által meghatározott helyünket hozta fel

indokul, de kitért arra is, hogy a közeli és távoli jövőben ennek a tudománynak milyen központi helye lesz. B á t h o r y J á n o s kifejtette: számára érthetetlen, hogy a kettős funkciót /tudományos és közművelődési/ miért problémaként és miért nem lehetőségként fogjuk fel. Igaz, hogy más intézmények könyvtárai is gyűjtik a szociológiai irodalmat, de ezek nem törekszenek a teljes körű gyűjtésre, és többnyire korlátozottan nyilvános könyvtárak. Elvileg lehetségesnek tartja a szociológiai szakkönyvtári funkció leadását, de mind politikailag, mind gyakorlatilag irreálisnak tartja. Többet veszítenék vele, mint amennyit nyernénk.

M á r f f y I s t v á n a Központi Könyvtár fejlődésében kiemelkedő jelentőségűnek tartja, hogy megkaptuk a Reviczky utcai épületet. A könyvtár felszabadulás utáni életében a nyilvános terek és raktárak alapterülete fokozatosan csökkent, a belső munkahelyek alapterülete pedig fokozatosan növekedett. A kerületi könyvtárak számának növekedése új osztályok létrejöttét, és a gazdasági jellegű osztályok létszámának és elfoglalt területének növekedését jelentette. Az alapterület bővülésében lehetőséget lát arra, hogy a nyilvános szolgálati terek bővüljenek, a főépület első emeletén egy nyitott, korszerű, egységes kézikönyvtárral felszerelt és szabadpolcos kölcsönzési állománnyal is rendelkező terület álljon az olvasók rendelkezésére. Az alapszolgáltatások fenntartása mellett szavaz és kiemelten fontos feladatnak tartja az integráció és kooperáció könyvtáron belüli és könyvtáron kívüli /gyűjtőköri, könyvtárközi/ fejlesztését.

Hozzáállás és szemlélet kérdése is, hogy jól tudunk-e élni a számunkra adott lehetőségekkel. Használjuk azt a szerény anyagi alapot, ami rendelkezésünkre áll, minden esetben a pontosan megfogalmazott szakmai célok elérésére. A kölcsönzés gépesítése, a kooperáció fejlődését szolgáló telex beszerzése távoli álom még, de tájékoztató munkánkat és a kooperációt segítő diszpcser telefon, amelyik a legfontosabb tájékoztatósi pontokat kapcsolja közvetlenül össze (Budapest Gyűjtemény, Szociológia, Folyóirat-terem, Közhasznú Információ) már közeli valóság azóta, amióta telefonvonalaink a Belvárosi Telefonközponthoz kerültek. Az arányok meghatározásával könnyebb lesz a döntés, hogymikor melyik feladat kapjon zöld utat. A legfontosabb azonban az, hogy a vitát lezárva döntés szülessen és mielőbb kezdődjön el a tényleges munka. "Nem beszélni, dolgozni!" legyen a jelszó. P a p p I s t v á n összefoglalva az elhangzottakat úgy véli, hogy a szociológiai, közművelődési, helytörténeti és zenei gyűjtést folytatva, köztük a pontos arányokat megtartva, a kidolgozott négy variáció legjobb javaslatait kiemelve kell tovább lépni.

Egyetért azzal, hogy mielőbb dönteni kell és a konkrét munkának még az őszi hónapokban meg kellene kezdődnie. Kiemelni, hogy addig is a belső együttműködés fejlesztésével és egymást segítő munkamegosztásban kell dolgozni. A könyvtár legfontosabb célja az olvasók kiszolgálása. Ha vissza kell vonulnunk, akkor ezt minden alapfunkciónkban arányosan tegyük. Célunk az, hogy az olvasói igények válasszanak minket és ne mindig a régi óhajokhoz alkalmazkodjunk.

* * *

Az augusztusi vitanapon a Budapest Gyűjtemény, a Szerzeményezési és Feldolgozó Osztály munkatársai voltak jelen nagy számban, de az Olvasószolgálat, a Bibliográfiai és a Szociológiai Osztály dolgozói is képviselték magukat. I n d a l i G y ö r g y, a Budapest Gyűjtemény munkatársa többször is hozzászólt, és a társadalomtudományi nyilvános könyvtár (1. variáció), mint a további fejlődés lehetséges iránya mellett érvelt. Szerinte (és a hozzászólását támogató Forgács Zsuzsa szerint is) szűkíteni kellene a gyűjtőkört és a főváros lakosságának "krémjét", a szellemi elit igényeit kellene kiszolgálni. F o r g á c s Z s u z s a ezt kiegészítette azáltal, hogy a részlegesen prézens könyvtárral is egyetértett. Mindezt egy közeli, szépirodalmi anyagban gazdag kerületi könyvtárral együttműködve. K i s s J e n ő és B á n h e g y i G y u l á n é az előzőekkel vitatkozva a városi, nyilvános közművelődési könyvtári funkció megtartása mellett állt ki, természetesen azt kiegészítve a szélesebb értelemben vett társadalomtudományi állomány gyűjtésével. A vitában többször elhangzott, hogy a statisztikai mutatók, a forgalom számszerű növekedése nem egyetlen értékmérője a könyvtári munkának, és nem lehet célja sem. B á t h o r y J á n o s - az egyre hevesebb vitában -

ismét az első variáció mellett érvelt. F a r a g ó T a m á s könyvtárunk állományának történeti alakulásáról szólt és a gyűjtőkör szűkítése mellett tette le voksát. Fontos, hogy az olvasó pontosan tudja, mit kap meg a Központi Könyvtárban és mi az, amit más hol kell keresnie. B á n h e g y i G y u l á n é ismét kiemelte azt, hogy a fővárosi könyvtára vagyunk, és az ebből adódó feladatainkat mind a közművelődési, mind a tudományos gyűjtés területén más intézményekkel együttműködve kell kialakítani. Több kapcsolatra lenne szükség a kutatóintézeti háttérrel rendelkező könyvtárakkal is. M u z s l a i n é a gyűjtőköri kooperáció hiányait és a könyvtárközi együttműködés gyenge pontjait jelezte, mint olyant, amelyen változtatni kell, vagy a tervezésnél mint a magyar valóság szerves részét számításba venni. B á t h o r y J á n o s javasolta, hogy a vitaanyag rövidített változatát küldjük meg a budapesti nagy könyvtáraknak véleményezésre. P a p p I s t v á n összefoglalójában ismét azt emelte ki, hogy a polarizáltan megfogalmazott közművelődési és szakkönyvtári funkciókat összhangba kell hozni, és az így funkcionáló könyvtár kiválasztja magának az olvasóit.

* * *

A vita befejeződött. Sajnos voltak osztályok és részlegek, amelyeknek dolgozói nem vettek részt egyik vitaalkalmon sem. Nagy számban voltak olyanok, akik csak hallgatói voltak a vitának. Remélhetőleg csak azért, mert véleményüket más hozzászólók képviselték.

Papp Istvánnal értek egyet abban, hogy "a végrehajtásnak vannak személyi és anyagi feltételei is, jó részük azonban könyvtárosi hozzáállás kérdése, s az hogy legalábbis elinduljunk, egyelőre nem az anyagiak függvénye, sokkal inkább a munkaszervezésé és a vezetésé."

Muzslainé Katona Júlia

Tájékoztató a bérreform szakszervezeti előkészítéséről

Szakszervezeti életünkben a közeljövőben egyre gyakrabban fog előfordulni, hogy a szakszervezeti tagoknak életüket befolyásoló, érdekeiket nagyon is érintő kérdésekben meg kell szólalniuk. Megszólalásuk előtt azonban időt és energiát nem sajnálva elmélyülten meg kell ismerkedniük a kérdéskörrel.

Az adott problémát sok oldalról körüljárva ki kell alakítani álláspontjukat, s azokat a szakszervezeti csatornákon keresztül el kell juttatniuk azokhoz a fórumokhoz, amelyek feladata az adott probléma vagy feladat előkészítése vagy megoldása.

Napjainkban folyik a szakszervezeti tagság körében a bérkoncepció megtárgyalása. Ehhez könyvtárunk dolgozóinak két anyag áll rendelkezésére.:

1. "Kérdezték 88/3" / Érvek a bizalmiak munkájához. Ebben jelent meg a SzOT bérreform bizottsága által készített bérreform koncepció teljes vitaanyaga.

2. A Közalkalmazottak Szakszervezete által készített kiegészítés, amely az alapkoncepciót a költségvetési terület sajátosságaihoz igazította.

Mindkét anyagot eljuttattuk a szakszervezeti bizalmiakhoz. Az SzB augusztus 29-én Deák Sándor gazdasági igazgató segítségével ismerkedett az anyaggal. A bizalmi testületi ülést lapzára után, szeptember 14-én tartjuk ebben a témában.

Az anyag fontosságára tekintettel úgy gondolom, hogy a Könyvtári Híradóban is érdemes közzétenni. az anyag fontosabb részét, s ezen az úton is felhívni a figyelmet az alapidokumentumok átnézésére és átgondolására.

A bérreform bizottság által megtárgyalásra javasolt fontos kérdések:

- Helyes-e az elmúlt évtizedek béripolitikájának szakszervezeti értékelése?

- Elfogadható-e, hogy az elmúlt évek keresetszabályozási rendszerét /vállalati, ágazati, népgazdasági szinten/ felváltsa a béralku, a bérmegállapodás rendszere?

- Mi legyen a vállalatok, intézmények szakszervezeti szerepe a béralku rendszerben?

- Hogyan kellene a szakszervezeti mozgalomnak változnia a szakszervezeti tagság bérérdekeinek eredményes képviselése érdekében?

A szakszervezeti bérreform célja olyan béripolitika és bérrendszer, amely:

- Biztosítja a reálbérek tartós, érzékelhető és minden dolgozói rétegre kiterjedő növekedését.

- Társadalmilag igazságosabb kereseti arányokat hoz létre. A közalkalmazotknál kiemelkedően fontos az értelmiségi pályák alulértékeltségének megszüntetése.

- A munkabér az azonos munkát végzőknél közel azonosan alakuljon.

- A megélhetést elsősorban az alapbér biztosítsa.

- A béreknek és a szociális juttatásoknak együttesen biztosítaniuk kell a megfelelő színvonalú megélhetést és biztonságot.

- A főmunkaidőben végzett munkáért fizetett bér nagysága közeledjen az egyéb munkaviszonyban elérhető keresettséghez.

- A béripolitika legyen szektor- és ágazatsemleges, valamint nyilvános.

A szakszervezeti elképzelés szerint a bérreform alapvető vonása: egy érdekegyeztető tárgyalássorozat, amely a megfelelő jogszabályokkal rendelkező szakszervezeti szervek és a munkáltatók között történik az alkalmazandó bérrendszerről és a bérfejlesztésekről.

A bérfejlesztésnek nyilvánosnak, alulról építkezőnek, alsó határosnak /kötelező minimális béremelés/ és megegyezésesnek kell lennie. A költségvetés területén az intézmények nagyon eltérő volta miatt indokolt a béripolitika eszközszerét decentralizálni. Ezen a területen a munkavállalói érdekek és a "tulajdonosi" érdekek elválik, éppúgy, mint a népgazdaság más területein. Az egységes költséggazdálkodás miatt a bértárgyalásoknak szorosan kell kapcsolódnia az intézmények költségvetési, költséggazdálkodási helyzetéhez.

A tervezet szerint a bértárgyalások több szinten fognak folyni:

1. Intézményi szint /pl. FSZEK/. A helyi szakszervezet és az intézményi vezetés között zajlik. Tartalma a bérszerkezet, a bérarányok, a feladat ellátásához szükséges minimális bérfejlesztés, az átlagos bérfejlesztés.

2. Szakmai-szakszervezeti szintű egyeztetés. Itt a főhatóságokkal folytatandó bértárgyalások partnerei a szakmai sajátosságokat és a szakmai igényeket ismerő szakmai tagszervezetek /pl. Főv. Tanács-Közművelődési Dolgozók Tagszervezete/ lehetnének, az ágazati szövetségek /pl. Közalkalmazottak Szakszervezete/ csak képviseltetnék magukat.

3. Területi szintű egyeztetés. Itt az egyes bérkövetelés az ágazati főhatóságokkal, a fővárosi illetve megyei tanácsokkal folytatott egyeztető tárgyalások után alakulhat ki.

A szakmai és területi /2.3/ egyeztetések tárgya a minimális és átlagos bérfejlesztés mértéke; az ellátandó feladat és azok személyi és tárgyi feltételei; az alkalmazandó bérrendszer; a szükséges soronkívüli béripolitikai intézkedés az elmaradt területen.

4. Ágazati összesített egyeztetés. Ezen a szinten az ágazati szakszervezeti szövetségek, vagy azok együttes képviselői az összegezett információk alapján tárgyalnak a kormány megbízottjával /Pénzügyminisztérium/ a legfontosabb bérproblémákról, az adott feladat ellátásához szükséges minimális és átlagos béremelés mértékéről, a béripolitikai intézkedésekről. Ha ezen a szinten nem történik megállapodás, újratárgyalásra kerül sor. Megegyezés hiánya esetén a szakszervezeti szövetségek a SzOT képviselőjét fogják kérni a kormány, illetve az országgyűlés előtt.

Kérem, hogy akinek véleménye, gondolata van az ismertetett témával kapcsolatban, juttassa azt el az SzB bérfelelőségéhez, Kovács Györgyihez a IX. kerületi könyvtárba.

Tverdota Miklósné
SzB titkár

Ösztöndíjasként Belgiumban

A Művelődési Minisztérium ösztöndíjasként júniusban egyhetes tanulmányúton vett részt Belgiumban, a Vallon Közösség vendégeként. A tanulmányutak szempontjából ez a speciális helyzet, a vallon-flamand ketőség, nem túl szerencsés, hiszen egy tenyérnyi országon belül, sokszor egyetlen városon belül is az ösztöndíjas kénytelen lemondani vagy flamand vagy a vallon irányítás alatt működő, számára indifferensen megkülönböztetett intézmények megtekintéséről.

Mivel ösztöndíjam a vallon közösség irányítása alatt álló intézményekre volt érvényes, e megkötés miatt a belgiumi látnivalók lényegesen le is szűkültek. A Szociológiai Dokumentációs osztály munkatársaként elsősorban a szociológiai, társadalomtudományi gyűjtemények érdekelték, ezen belül is azok, amelyekben számítógépes rendszerek működnek, mivel az 1985-ös kezdetek óta ez év elejétől a mai osztályunk is gőzerővel dolgozik egy saját program kidolgozásán, bibliográfiái és dokumentációs tevékenységének gépesítésén.

Tanulmányutam leghasznosabb és legérdekesebb állomása a **B r ü s s z e l i E g y e t e m** volt. Itt a könyvtár oktatási központjának egyik munkatársa megismertetett a központi könyvtár gépesített szerzeményezési és feldolgozó rendszerével. Ez a Library of Congress adatbázisán nyugszik. Az újonnan vásárolt könyveket ezzel az adatbázissal vetik egybe. Az adatbázist egy központi nagy számítógépen hetente meghatározott gépidőben használhatják. Amennyiben az újonnan beszerzett könyv ott szerepel, kiíratják a megfelelő számú katalóguscédulát. Ha a könyv nem szerepel az adatbázisban, akkor maguk viszik be a könyv adatait a saját kisebb teljesítményű gépükbe. IBM mikrokomputerükhöz egy MICROCON nevű, az Online Computer Library Center /OCLC/ amerikai cég által kialakított programot használnak. A 7-8 fős részleg minden munkatársának asztalán ott láttam a terminált.

A központi könyvtár állományának gépesített rekatalogizálását és egyben a kurrens anyag feldolgozását 2-3 éve végzik. A gépi adatbázist egyben a számtalan egyetemi intézeti könyvtár központi lelőhelyjegyzékének is szánják.

Utam második állomása a **B r ü s s z e l i E g y e t e m S z o c i o l ó g i a i I n t é z e t e** volt, amely egy hatalmas, egyetemi karnak is megfelelő modern épületben, különböző témákra specializált kutatócentrumok révén működik. Ezek közül többnek önálló folyóirata, dokumentációs bázisa és könyvtára is van.

A Szociológiai Intézet központi könyvtára több mint 100.000 kötetes és 900 féle folyóiratot járat. anyaga rendkívül gazdag. /Elődjével, a régi Institut Solvay-vel - mint tudjuk - a Szabó Ervin vezette Fővárosi Könyvtárnak is volt kapcsolata./

A szociológiát, akárcsak mi, szintén tágabban értelmezik, a határterületi anyagból is bőven gyűjtenek. Szakkatalógusukban 1972-től új rendszerre tértek át, az UNESCO tezaursza alapján részletes tárgyszókatalógust építettek ki. /A mi osztályunk ennek a Jean Viet-féle tezaurusznak a módosított változatát használja a gépesített feldolgozáshoz./ Az intézet könyvtára nem tervez gépesítést az elkövetkezendőkben. Saját beszerzési keretük van, szerzeményezésükben nem veszik igénybe a központi könyvtár géppel készített katalóguskartonjait. Speciális igényeiknek megfelelően maguk dolgozzák fel a beérkező könyvanyagot. A centralizáció és a kooperáció - úgy tűnik - ismeretlen fogalmak, igényük sincsen rá. Belterjességük ellenére rendkívüli módon naprakészek és szakszerűek. A cél az intézet kutatóinak és hallgatóinak minél jobb szakirodalmi ellátása. A könyvtárban olvasói használatra állandóan működik egy-két másológép.

A könyvtár vezetőjének felajánlottam, hogy a magyar szociológiai bibliográfia anyagának válogatott és angol címfordítással készült változatát rendszeresen megküldjük az ő kiadványaikért cserébe. Ugyanilyen cserekapcsolatban állapodtam meg a Szociológiai Intézethez tartozó Keleti országokat kutató központ /Centre d'Étude des Pays de l'Est/ könyvtárában, amely nevével ellentétben nem keletkutatással, hanem elsősorban az európai szocialista országok tanulmányozásával foglalkozik. Módom volt találkozni egy belga kutatóval is, aki a magyar gazdasági reformmal foglalkozik és a múlt évben járt hazánkban tanulmányúton. A könyvtár polcain a szocialista országok minden általunk ismert szociológiai, társadalomtudományi folyóiratát ott láttam, és nem kis meglepetésemre a FSZEK által szerkesztett kiadványát is. (Tájékoztató külföldi szociológiai folyóiratokról.) Hálásak voltak az ajándékba vitt Polányi-, Mannheim-, és Szende-bibliográfiáikért.

Ez az intézeti könyvtár is kialakította a maga sajátos katalógusrendszerét. Különösen fontos számukra a földrajzi katalógus, melynek Magyarországra vonatkozó anyagát átnevezve sok friss, de nem igazán reprezentatív könyvre bukkantam. Az általunk küldendő bib-

liográfiai anyag segítségével talán reálisabb képet fog tükrözni hazánkról ez a kutatóhely. Küldeményünkért cserébe rendszeresen kapni fogjuk az itt szerkesztett Revue des Pays l'Est c. folyóiratot.

Kevésbé voltak készségesek és empatikusak a másik egyetemen, L o u v a i n - l a - N e u v e -ben, mely a Leuveni Katolikus Egyetem vallon-flamand egységre való széttágulása után létrejött vadonatúj labirintus-város. A campus gazdasági, társadalomtudományi és politikatudományi karának könyvtárában kapott válaszokból kiderült, hogy a fakultás gépesített rendszerét itt is szeremenyezésre használják egy saját maguk által kidolgozott program segítségével, és hogy a Library of Congress adatbázisa, itt is hozzájárul a munka megkönnyítéséhez. A munkájukat zavaró idegennek mintegy mellesleg megadott információkon kívül az is nyilvánvalóvá vált, hogy nem igazán érdeklődnek a néhány utcányira lévő, hasonló gyűjtőkörű intézetek könyvtára iránt, egymástól teljesen elszigetelten dolgoznak. Lehet, hogy felületesen, de az a benyomásom alakult ki, hogy a rendkívüli felszereltség mintha nem a szellemi kapacitás meghosszabbítása lenne, sokkal inkább csak pótolná azt.

Az általam kért programot némileg módosítva vittek el a harmadik világgal és a fejlődő országokkal foglalkozó, Magyarország számára talán kevésbé elevenbe vágó C e n t r e T r i c o n t i n e n t a l könyvtárába. Igaz, hogy ennek megtekintése sem volt minden érdekesség híján. Hiszen ebben a minden egyes tégláig megtervezett mű-városban

- az alapításkor néhány kötetes könyvtár - nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkező intézeti könyvtárrá nőtte ki magát, a központi könyvtárhoz kapcsolódó terminállal. Mindezt azonban nem tudták másutt elhelyezni, mint az intézetvezető professzor szolgálati lakásában, egy egyszintes családi házban, ahol a konyhától a padlásig minden kihasználható helyet túlburjázott a könyvtár. Az intézet könyvtára kapcsolatot tart fenn többek között az MTA Világgazdasági Kutatóintézetével is.

A brüsszeli T á r s a d a l o m - é s g a z d a s á g t u d o m á n y i i n f o r m á c i ó s é s d o k u m e n t á c i ó s k ö z p o n t könyvtára (elnevezése ellenére) nem gyűjteménye, hanem gépesítettsége miatt volt tanulságos. 700.000 kötetes, 7000 folyóiratot járató nagykönyvtár. 1969 óta alakították ki gépesített rendszerüket. Nem nemzetközi adatbázist használnak, hanem saját maguk készítik a dokumentációt és saját programot alakítottak ki, akárcsak mi. A katalógusoktól az új könyvek nyilvántartásáig, a kölcsönzéstől az analitikus katalógusig és a dokumentációs SDI szolgáltatásig a QLIB nevű adatbázisnak külön részegységei vannak, amelyet az olvasók is könnyen használhatnak a terminálok segítségével. 1972-től a FID által átdolgozott ETO-t használják osztályozási rendszerként és tezaurszként egyaránt. Az 1969-től tartó gépesítési program különböző szakaszai tanulságosan előrevetítenek néhány problémát a mi számunkra is.

Karbach Erika

Angol könyvtárakban

Ez év tavaszán a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Library Association csere-egyezményének keretében két hetet tölthettem Angliában. Célom a közművelődési könyvtári szolgáltatások tanulmányozása volt különös tekintettel olyan kérdésekre, mint a közhasznú információ, az állomány másfajta elrendezése és a szolgáltatásokkal kapcsolatos gazdasági problémák.

Azt már elindulásom előtt tudtam, hogy az a könyvtári rendszer, amit látni fogok, messze magasabb színvonalon áll, mint a miénk. Lehetőségeik számunkra még hosszú évekig nem lesznek adottak. Értelmet így az szolgáltatott utamnak, hogy az ott szerzett tapasztalatok talán olyan ötleteket sugallnak, amelyeket Magyarországon is meg lehet bizonyos fokon valósítani.

A viszonylag rövid, kétszer ötnapos program során számos helyre eljutottam. Láttam London egyik nyugati külső kerületében /Hillingdon/ Uxbridge új "mintakönyvtárát"

és a hozzá tartozó mozgókönyvtárakat. Jártam Wiltshire-ben, ahol egy egész grófság könyvtári ellátásáról nyertem hiteles képet. Ízeletét kaptam Leicestershire, Cambridgeshire és Hertfordshire egy-egy körzetében folyó munkáról. Végül egy távolabbi, északkeleti "városalakulat", Gateshead szolgáltatásait tanulmányozhattam.

A KÖNYVTÁROSOK EGYESÜLETE

Először a brit könyvtárosok nagymúltú egyesületét, a L i b r a r y A s s o - c i a t i o n -t ismerhettem meg, szerveztük felépítését és az ott folyó, számomra szokatlanul pezsgő életet, széleskörű tevékenységüket. Az egyesület a szó valódi értelmében is a szakma szellemi központja, tagjának lenni nagy megtiszteltetés. Szakmai módszertani feladatköre mellett jelentős érdekvédelmi, szervezési funkciót is betölt az ország könyvtárügyében.

Most, amikor mi is saját egyesületünk reformját éljük, célszerű lenne, ha az angol példát, mint az egyik lehetőséget megfontolás tárgyává tennénk. Angliában a százéves gyakorlat bebizonyította, hogy életképesebb egy olyan szervezet, amely felvállalja az összes szakmával kapcsolatos teendőket és nem osztja meg erőit. A hazai szétforgácsolttság állapota jó ellenpélda /MKE, minisztérium, OSZK-KMK, szakszervezet/.

* * *

KÖZHASZNÚ INFORMÁCIÓ

Az első könyvtár, amelyet az Egyesület Királyságban meglátogattam, egy kis, községi méretű intézmény volt a Salisbury közelében fekvő Wiltonban. Ebben a könyvtárban találkoztam először a közhasznú információval mint szolgáltatással. Wiltshire-ben még a legkisebb ellátóhelyen is megtalálható egy olyan előregyártott egység-mappa, amelyben fűzve vannak az adott településre vonatkozó főbb ismeretek. Ez az adattár szabadpolcon mindenki számára hozzáférhető több más, a mindennapi ügyekben tájékozódást segítő kiadvány szomszédságában /telefonkönyvek, menetrendek, térképek/.

A körzet központi könyvtárában mindemellett számítógép terminálon is leihívhatók a keresett adatok. Ugyanez jellemzi a másik, északi körzetközpontot, Swindont is. A grófság székhelyén Trowbridge-ben telepített számítógép lehetővé teszi, hogy minden adat eljusson a hálózati felhasználóihoz.

A számítógép adta lehetőségek és a rögtön kézbevehető, áttekinthető adattár mellett számos helyen a könyvtár bejáratánál kifüggesztett nagyméretű hirdetőtáblákon is kikereshetők a legfontosabb helyi adatok.

Egy másik grófságban, Leicestershire-ben még csak most kezdik számítógépbe táplálni a helyi közhasznú ismereteket. Leicestershire-ben a grófsági hálózati központban közelről is megfigyelhettem ezt a munkát a kérdőívek összeállításától az adatrögzítésig. Standard kérdőívek szolgálnak a különböző tárgyú és eredetű közhasznú adatok gyűjtésére. Ezeket többnyire postán juttatják el a címzettekhez, akik azt kitöltve visszaküldik. A folyamat időigényes, de ha összeáll az adattár, bárki pillanatok alatt sokat megtudhat a grófság egy adott településéről, annak szervezeteiről, az ott folyó tevékenységekről.

A minden tekintetben mintakönyvtárnak számító uxbridge-i gyűjteményt komoly számítógépes rendszer szolgálja, amely megjeleníthetővé teszi a kisebb fiókkönyvtárak termináljain keresztül is Hillingdon kerület valamennyi rögzített információját.

Gateshead, amely az angol gazdasági szerkezetváltás következtében jelenleg a talpon maradásért küzd, a közhasznú információt mint szolgáltatást szervesen beépíti

a szociális, felvilágosító, segédlynújtó programjai közé. A közvetítő szerep nem válik el a hagyományos tájékoztató tevékenységtől. Elébe megy az igényeknek. Szolgáltatásait a szó szoros értelmében az utcára viszi. Ezt a feladatot hivatott betölteni egy kiselejtezett régi emeletes busz, amit elsősorban kampánycélokra használnak, rendszeresen látogatják a problémákkal küszködő körzeteket. A gateshead-i könyvtári szolgálat fontos eleme annak a védőhálóknak, amely a gazdasági változások következtében hátrányt szenvedő állampolgárokat védi. Mindez náluk folyamatosan, tudatosan épül, formálódik.

Gatesheadben láttam a legjobb, leghatékonyabb számítógépes adatbázist /Viewdata System/, amely színes technikájával képes a vásárlástól a szabadidős tevékenységek feltérképezéséig mindent elérhetővé tenni a használó számára.

BIBLIOBUSZOK

A mozgókönyvtári szolgáltatás nagy múltra tekint vissza a szigetországban. A könyvtárak által használt járművek hosszú fejlesztés eredményei. A buszok alváza állandóan változik, mindig a legújabb típusok kerülnek forgalomba. A kocsiszekrény azonban többé-kevésbé az egész országban egységes kivitelű. Az első példányt egy Wilton határában fekvő megállóban láttam. A helyiek büszkén mutatták meg azt a szerkezetet, amely lépcsőből pillanatok alatt átalakítható liftté. Ezzel a találmánnyal lehetővé vált a tolószékkel közlekedők könyvtárhasználatára. Mint később kiderült, ez a wiltshire-i emelőszerkezet ma már szabvány az Angliában futó bibliobuszokon.

Mint tudjuk, Angliát nemcsak a nagyvárosok jellemzik. A szerényebb kiterjedésű városok és falvak között érdekes tanyavilág is meghúzódik, amelynek könyvtári ellátását kizárólag mozgókönyvtárak biztosítják, de azok aztán mindenhol eljutnak. A bibliobuszok egyre növekvő szerepet kapnak a nagyvárosok külső kerületeiben is, pl. London egyik agglomerációs övezetében, Hertfordshire-ben.

A járműveken igyekeznek hasznosítani a technika legújabb eredményeit. Leicestershire-ben éppen a szemem láttára szereltek fel egy új bibliobuszt /Melton-Mowbray/, amelynek akkumulátorai már könnyedén győzik a teljes napi szolgálatot akár télen is /fűtés, világítás/. Érdekeséggeljes megemlíteném, hogy a gépjárművezetők részéről a legnagyobb fokú óvatosságot igénylő művelet, a tolatás ma már korántsem annyira veszélyes: a hátsó lökhárítóba épített érzékelő a legkisebb akadályt is jelzi és azonnal, automatikusan leállítja a motort, lefékezi a járművet.

/Folytatjuk/

Nagy Ferenc
könyvtárigazgató
Budakeszi

„Utolsó KISZ-hír,,

Egy tavaszi napon feloszlott a Gábor Andor KISZ alapszervezet.

Nem tudom, hogy ez a hír mennyiben rázta meg alapjaiban a könyvtárat. Megszűnt egy szervezet, amelyben a fiatalok összejöhettek volna beszélgetni, és egy kis közösség alakulhatott volna.

Nem tudom, hogy lesznek-e utánunk olyanok, akik újra megpróbálkoznak valamilyen közösségi formával. Akik töretlen hittel, lelkesedéssel és optimizmussal újra kezdik.

Talán lesz egy-két fiatal, aki majd megjelenik "esernyővel, bottal." De csak hallgatás van. Volt egy üvöltő nemzedék, ez a mai csak hallgat. Azért hallgat, mert ennyire nem tud vagy nem akar semmit mondani? Azért hallgat, mert hallgatni arany?

Furcsán fénylik ez a fém, mintha nem lenne igazi fénye.

Csányi Szilveszter

Hír

A Kossuth Rádió szeptember 11-i adásából értesültünk róla, hogy S ü t ő A n d r á s kilakoltatási parancsot kapott Marosvásárhelyen, az egykori Vörösmarty utcában levő lakásából.

Részletet közlünk Sütő András: A d v e n t a / H a r g i t á n c. színművéből.

BÓDI. Elviszed, Uram, rendre mind az élőket, és nagy haragodban megtetézed a büntetésünket. Nem lehetünk immár együtt a halottainkkal sem. Add vissza bár a halottainkat, Istenünk, és mi helyetted is feltámasztjuk őket a ragaszkodásunkkal. Mit teszel velünk, mit teszel? Az élőket messzire veszed, halottainkat ismeretlenségben tartod, hogy ezzel is növeld a mi magányunkat. Erdeidben meghagyod a fákat egymás mellett, és a csillagaidat sem szórod szerte, hogy ne láthassák egymást. Miért éppen a mi gyermekeinket juttatod szélfúttá bogáncsok sorsára? Miért? És ha már így jársz el mivelünk, miért nem hagyod meg nekünk a kiáltás jogát legalább? A kiáltás hangján kellene szólunk az elveszettekhez, Te pedig a hallgatás parancsával sújtasz bennünket. Fölibénk emelted a Nagy Romlás hótornyait, hogy alattok a suttogásunk is félelmet keltsen a szívünkben. Ne mondd, ne mondd nekünk, Uram, hogy Te is egyedül vagy, mégis be szépen hallgatsz. A te hatalmad, Uram, a hallgatás. Miért téveszted azt össze a mi kényszerűségünkkel? Szelidítsd meg, Istenünk a hótornyaidat, és add vissza nekünk a kiáltás, a segélykiáltás jogát, hogy felemelt hangon szólhassunk a mi gyermekeinkhez! Vedd el tőlünk, Uram, a hallgatás köteleességét. A némaság maga is hangosabb és vidámabb nálunknál a mi hegyeink között, ám annál sajogóbb idebent a szívben, amit nincs akihez fölemelni... Ámen.

Személyi hírek

K i t ü n t e t é s , j u t a l o m

Augusztus 20-a alkalmából Farkasné Dóczy Erzsébet a XVIII. kerületi főkönyvtár igazgatója KIVÁLÓ NÉPMŰVELŐ;

Kovács Éva a XXI. kerületi főkönyvtár igazgatója, Mihályi Imréné a IX/4. sz. fiókönyvtár vezetője, Sáfár Katalin a raktári osztály vezetője és Téchy Tünde a VII. kerületi főkönyvtár munkatársa SZOCIALISTA KULTURÁÉRT;

Dr. Hargittay Emilné a XI/6. könyvtár csoportvezetője, Samu Gizella a XII. kerületi főkönyvtár igazgatója és Sántha Tiborné a Budapest Gyűjtemény csoportvezetője KIVÁLÓ MUNKÁÉRT;

Farkas Györgyné rotaszedő a propaganda és kapcsolatszervezési osztály munkatársa, Fogarasi Erzsébet a X. kerületi főkönyvtár szakképzett könyvtárkezelője, Maczikáné Donáth Katalin a hálózati és felügyeleti osztály főmunkatársa és Sóki Edit a XIII. kerületi főkönyvtár könyvtárosa MINISZTERI DÍCSÉRET kitüntetést kapott.

NYUGDÍJBA VONULÁSA ALKALMÁBÓL Drexler Béláné a XVII. kerületi főkönyvtár könyvtárosa, Győri Lajosné a bibliográfiai osztály könyvtárosa és Hollósi Istvánné a VII. kerületi főkönyvtár könyvtárkezelője SZOCIALISTA KULTURÁÉRT;

Szerőczei Ákosné a központi ellátó szolgálat könyvtárosa KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetésben részesült.

Oláh Gábor könyvtáros /VI. kerületi főkönyvtár/, Tóth Imréné könyvtáros /III. kerületi főkönyvtár/ és Zentainé Szabados Lenke /XIII. kerületi főkönyvtár/ könyvtárkezelő jutalmat kapott.

Egészséget és jó pihenést kívánunk!

A II. kerületi főkönyvtárban a tatarozás alkalmából többletmunkáért 11 dolgozó összesen 20.000.- forint jutalmat kapott.

Kelemen Mihályné és Fórián Gyuláné a munkaügyi csoport dolgozói pénzjutalomban részesültek a szakszervezetben végzett társadalmi munkájukért.

K i n e v e z é s

Kádár Lászlóné a számviteli osztályon csoportvezető lett, a nyugdíjba vonult Monostori Miklósné helyett.

Ú j m u n k a t á r s a k

Barócsi Irén Katalin könyvtáros /szerzeményezési és feldolgozó osztály/, Foltán Ferencné gondnok /üzemfenntartási osztály/, Ráczkövi Tibor könyvtáros /IX. kerületi főkönyvtár/.

K i l é p t e k

Gulyás Zsuzsanna könyvtáros /IX. kerületi főkönyvtár/, Lakatos László fiókvezető /XIII. kerületi főkönyvtár/, Tóthné Kapitány Anna könyvtáros /XIV. kerületi főkönyvtár/.

S z ü l e t é s

Gál Csabáéknak /mozgókönyvtár/ Domokos nevű kisfiuk született.
A szülőknek és a kisbabának jó egészséget kívánunk!